

Atlas der Neederlanden en Monumenta Cartographica Neerlandica

Studiedag Kartografie van de GIN-studiekring Historische Kartografie

Vrijdag 15 november 2013 werd bij de Afdeling Bijzondere Collecties van de UvA aan de Oude Turfmarkt in Amsterdam, aandacht besteed aan twee historisch-kartografische mammoet-ondernemingen: het gereedkomen van de documentatie, restauratie, digitalisering en facsimilering van de 9-delige *Atlas der Neederlanden* uit 1815 en het afsluiten van de 9-delige serie Monumenta Cartographica Neerlandica met de uitreiking van het eerste exemplaar van deel IX aan Hans Clevers, president van de KNAW. Voor het eerste was Jan Werner verantwoordelijk, die het project van de restauratie van deze bijzondere atlas, vervaardigd voor Koning Willem I (omdat die een overzicht van zijn koninkrijk wilde hebben) als eerstverantwoordelijke had begeleid. De Monumenta-reeks is in 1986 opgezet door Günter Schilder.

Jan Werner.

De ochtend was aan de Atlas gewijd. Werkgroep-voorzitter Marc Hamelers die ook als dagvoorzitter van haar 52e studiedag (gerekend vanaf 1984) optrad leidde Garrelt Verhoeven, hoofd van de afdeling Bijzondere Collecties van de UvA in, die zijn vreugde uitsprak over de komst van de Explokart-onderzoeksgroep met haar grootse plannen naar Amsterdam. Hij leidde Jan Werner in, die een uitgebreide terugblik voor de 80 deelnemers gaf op het project Atlas der Neederlanden dat bestond uit inventarisatie, catalogisering, restauratie, digitalisering en facsimilering en de verschillende fasen beschreef. Er is nu een on-line catalogus van de atlas en alle fasen van de

restauratie zijn fotografisch vastgelegd. Er zijn vijf publicaties gerealiseerd in het kader van dit atlasproject, namelijk de facsimile-uitgave door Uitgeverij Asia Maior (Rob en Willy van Diessen) ook het boek *Verborgene Wildernis* van Kester Freriks (i.s.m. Jan Werner), het boek *Wandelingen der Neederlanden* door Kester Freriks en Joyce Roodnat en speciaal nummer van het tijdschrift *Boekenwereld* en het toelichtende boek bij de facsimile-uitgave *De Atlas der Neederlanden: Kaarten van de Republiek en het prille Koninkrijk* door Jan Werner. Daarnaast zijn er de nodige presentaties en artikelen verschenen over het project en is de afsluitende tentoonstelling Atlas der Neederlanden, dageraad van het Koninkrijk vormgegeven (die op 17 oktober 2013 door Koning Willem-Alexander werd geopend).

Er werd vooral veel getoond over de effecten van het restauratie-werk en de speciale problemen die ontstaan bij de reproductie van een zo ingewikkelde atlas met allemaal opgevouwen wandkaarten (bij uitgeverij Zrinsky in Cakovec in Kroatie).

Geograaf Jan Hartman van de UvA heeft zorg gedragen voor de georeferencing van alle kaarten uit de Atlas en in zijn voordracht beschreef hij de functionaliteit van de website die rond de atlas gebouwd is. Op de site

<http://mapserver.sara.nl/atlasderneederlanden/atlas/> kan men alle kaarten uit alle delen opvragen, de TMK, Bonneblaadjes, Top 10 of luchtfotos ernaast zetten waarbij de oude kaart georefereneerd wordt; met een slide bar kan men de oude en de nieuwe topografie in elkaar over laten gaan. Een indrukwekkende functionaliteit die zeer snel werkt en een supertool voor historisch kartografen. De software maakt gebruik van cloudtechnologie en is beschikbaar om ook aan andere kaartcollecties te hangen.

Tussen de middag was er gelegenheid om de tentoonstelling Atlas der Neederlanden, dageraad van het koninkrijk te bezichtigen, waarop men zich een goed beeld kon vormen van de inhoud van de verschillende delen van de atlas.

Een hoekje van de tentoonstelling met de koperplaten van de kaart van Krayenhoff.

Na de pauze gaf Paula van Gestel een overzicht van de totstandkoming van de serie Monumenta Cartographica Neerlandica in 1986, die eigenlijk al vanaf 1974 in de steigers werd gezet toen Günter in Zuid-Duitsland met zijn systematisch onderzoek van buitenlandse bibliotheken begon. Dat werk mondde aanvankelijk uit in de publicatieserie *Wall maps of the 16th and 17th centuries*, die uitkwam bij Nico Israel. Deel 5 hiervan was al gereed en

aangekondigd toen Israel met de serie stopte. Arie Vis van uitgeverij Canaletto, die colleges historische kartografie bij Günter volgde, sprong in de bres en maakte in 1986 publicatie van het materiaal onder de titel Monumenta Cartographica Neerlandica mogelijk. Dat was uiterst succesvol (twee herdrukken), waarna een plan werd gemaakt voor een Monumenta-serie waarin tien delen zouden verschijnen. Door herschikking van het materiaal is dat later tot negen delen bijgesteld, waarvan het laatste dus deze dag gepresenteerd werd.

Vervolgens nam Günter Schilder zelf het woord over zijn 'vriend gedurende de laatste 30 jaar', Hessel Gerritsz, "Master engraver and

Günter Schilder.

mapmaker who ruled the seas". Hij behandelde al het materiaal dat deze begaafde kartograaf

vervaardigde en diens levensloop, zijn werk als kartograaf voor de VOC en als raadgever voor de WIC. Helaas werd deze meest universele en multidisciplinaire kaartenmaker van zijn tijd slechts 52 jaar.

Deze presentatie vormde een waardige afsluiting van Günter's levenswerk. Een goed bewijs voor het niveau hiervan was het feit dat uitgever Bas Hesselink (die Günter de 'ruler van de Nederlandse kartografie' noemde) het eerste exemplaar van deel 9 van de Monumenta mocht aanbieden aan Hans Clevers, president van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.

Ferjan Ormeling

Personalia

De Hollandse Cirkel: nu twee erevoorzitters

Tijdens de 50ste vergadering op 3 december in Apeldoorn van het Algemeen Bestuur van stichting De Hollandse Cirkel werd afscheid genomen van de bestuursleden dr.ir. Herman Quee en prof.mr. Jaap Besemer. Bij monde van de nieuwe voorzitter prof.dr.ir. Martien Molenaar werd Herman Quee benoemd tot ere-voorzitter en dat was 'geen automatisme' (oud-voorzitter prof.dr.ir. Leen Aardoom is het ook, maar die was mede-oprichter van de stichting). Nieuw bestuurslid is prof.mr. H.D. Ploeger. Hendrik Ploeger (1965) is sinds 2001 verbonden aan de TU Delft, als universitair hoofddocent Geo-informatie en grondbeleid. Sinds 2009 is hij ook bijzonder hoogleraar bij de Vrije Universiteit Amsterdam op de leerstoel Privaat-

rechtelijke aspecten van het onroerend goed. Stichting De Hollandse Cirkel houdt zich bezig met de geschiedenis van de geodesie.

Adri den Boer

Jantien Stoter benoemd tot hoogleraar Spatial Data Infrastructuur aan de TU Delft

Jantien Stoter is met ingang van 1 december 2013 benoemd tot hoogleraar Spatial Data Infrastructuur (SDI) aan de faculteit Bouwkunde in Delft. Haar leerstoel onderzoekt methoden en technieken om op een slimme manier gebruik te maken van grote hoeveelheden zeer heterogene ruimtelijke gegevens binnen informatie-infrastructuren. Jantien combineert haar professoraat met haar functie als adviseur innovaties bij het Kadaster, een van de belangrijkste landelijke leveranciers van geo-informatie en ook met haar werkzaamheden als adviseur Geo-ICT bij Geonovum. De ambitie van het onderzoek van deze leerstoel is dan ook om te opereren op het snijvlak van praktische problemen en wetenschappelijke inzichten. De brug tussen wetenschappelijke en maatschappelijke

vraagstukken die Jantien sinds 2009 in deze combinatie van functies heeft weten te leggen, zal een belangrijk onderdeel blijven van haar onderzoek.

Stoter behaalde in 2004 haar doctorsgraad aan de TU Delft met het onderwerp 3D-kadaster, waarvoor ze de Prof. J.M. Tienstra Onderzoeksprijs van de KNAW kreeg. Sinds 2009 werkt ze als universitair hoofddocent bij de onderzoeksectie GIS-technologie van het OTB in Delft. In 2010 kreeg ze een prestigieuze Vidi-beurs van NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek) voor haar onderzoek naar 5D data modellering. Jantien is voorzitter van de commissie 'Data specifications' van de Europese organisatie Spatial Data Research (EuroSDR) en geeft leiding aan de nationale 3D Special Interest Group (3D SIG). De afgelopen jaren gaf Jantien leiding aan een onderzoeksgroep met een internationale reputatie. Deze groep zal ze in haar nieuwe functie als hoogleraar verder ontwikkelen en uitbouwen.

Gert Dral commissaris bij Kragten Herten Groep

Gert Dral is per 1 januari 2014 gestart als nieuwe commissaris bij Kragten Herten Groep. Dral is bij Kragten de opvolger van Kees Nije die deze functie medio 2012 heeft neergelegd.

Gert Dral kan bogen op kennis en ervaring opgedaan gedurende een lange periode in de advies- en ingenieurswereld.

Herman Quee (l) ontvangt erevoorzitterschap van zijn opvolger Martien Molenaar.